

MB-138

March-2019

B.A., Sem.-V

CC-301 : Psychology (Research Methods in Psychology)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (અ) સંશોધનનો અર્થ સમજાવી, સંશોધન પ્રક્રિયાના મુખ્ય સોપાનો વર્ણવો. 14
- અથવા**
- (i) સંશોધનના કાર્યો વર્ણવો. 7
- (ii) સંશોધન પ્રક્રિયા વિશે સમજ મેળવવાનું મહત્ત્વ સમજાવો. 7
- (બ) નિમ્નલિખિત વિધાનો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો. (ગમે તે ચાર) 4
- (1) સંશોધન કરવું એટલે ચોકસાઈપૂર્વક શોધવું.
- (2) સંશોધનના મુખ્ય બે પ્રકારો છે : ઔદ્ધિક અને નૈતિક.
- (3) કુદરતી કે સામાજિક ઘટના વિશે વૈજ્ઞાનિક “કોના માટે ?” એવો પ્રશ્ન પૂછે છે.
- (4) સંશોધનને અંગ્રેજીમાં Research કહે છે જેનો અર્થ થાય છે પ્રયોગ કરવો.
- (5) સંશોધન કરવાના મુખ્ય બે હેતુ છે : ઔપચારિક અને અનૌપચારિક.
- (6) સંશોધન એટલે કોઈ સમસ્યાને વૈજ્ઞાનિક અને વસ્તુલક્ષી રીતે સમજાવવાનો પ્રયાસ.
2. (અ) સંશોધન વિષયની પસંદગીના ઉદ્ભવસ્થાન વર્ણવો. 14
- અથવા**
- (i) સિદ્ધાંત કલ્પનાના સ્ત્રોતો વર્ણવો. 7
- (ii) સિદ્ધાંત કલ્પનાના પ્રકારો સમજાવો. 7
- (બ) નિમ્નલિખિત વિધાનો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો. (ગમે તે ચાર) 4
- (1) સંશોધનનો પ્રારંભ સિદ્ધાંતોથી થાય છે.
- (2) સામાજિક સંશોધનના વિષયની પસંદગી, સામાજિક જીવનની સમસ્યાઓમાંથી કરાય છે.
- (3) સંશોધનની સમસ્યાનું ઘડતર કરવા માટે તે સાથે સંબંધિત હોય તેવા આગામી સંશોધનની સમીક્ષા કરવી જોઈએ.
- (4) સંશોધનમાં આવતી હકીકતોની સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા અને સમજૂતી આપવી જોઈએ.
- (5) બે કે તેથી વધુ પરિવર્ત્યો વચ્ચે સંબંધ દર્શાવતી અટકળ કે ધારણાંને સિદ્ધાંત કહેવાય છે.
- (6) કામચલાઉ સિદ્ધાંત કલ્પના એટલે એવી બાબતો કે જેની પ્રત્યક્ષ સાબિતી મળતી ન હોય.

3. (અ) બિનસંભાવના નિદર્શન પ્રયુક્તિ સમજાવી, આકસ્મિક નિદર્શની સમજૂતી આપો. 14
- અથવા**
- (i) સ્તરીકૃત યદચ્છ નિદર્શની સમજૂતી આપો. 7
- (ii) સાદા યદચ્છ નિદર્શની સમજૂતી આપો. 7
- (બ) નિમ્નલિખિત વિધાનો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો. (ગમે તે ત્રણ) 3
- (1) નિયત હિસ્સા નિદર્શ સંભાવના નિદર્શનો એક પ્રકાર છે.
- (2) સમષ્ટિના મધ્યકને M તરીકે રજૂ કરાય છે.
- (3) નિદર્શના પ્રમાણિત વિચલનને σ તરીકે રજૂ કરાય છે.
- (4) નિદર્શ તરીકે પસંદ કરાયેલ એકમોની કોઈપણ ગુણલક્ષણની સરાસરીના માપનની પદ્ધતિને પ્રાચલ કહેવાય છે.
- (5) સમષ્ટિના પ્રત્યેક એકમોની કોઈપણ એક ગુણ લક્ષણની સરેરાશ કાઢવામાં આવે તો તેને આગણક કહે છે.

4. (અ) પ્રયોગનો અર્થ સમજાવી, પ્રયોગકાર્યના સોપાનો વર્ણવો. 14
- અથવા**
- (i) પ્રયોગના લક્ષણો સમજાવો. 7
- (ii) પરિવર્ત્યના પ્રકારો વર્ણવો. 7
- (બ) નિમ્નલિખિત વિધાનો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો. (ગમે તે ત્રણ) 3
- (1) પ્રયોગ એટલે નિયંત્રિત પરિસ્થિતિમાં કરવામાં આવતું નિરીક્ષણ.
- (2) સ્વતંત્ર પરિવર્ત્યના ફેરફારથી પરિણામ પર જે અસર પડે છે તેને નિયંત્રિત પરિવર્ત્ય કહેવાય છે.
- (3) પરિવર્ત્ય એટલે કોઈપણ ઉદ્દીપક કે જેમાં પરિવર્તન કરી શકાતું નથી.
- (4) મનોવિજ્ઞાનને વિજ્ઞાન કહેવાય છે કારણ તે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરી વર્તનનો અભ્યાસ કરે છે.
- (5) પ્રયોગશાળામાં કૃત્રિમ પરિસ્થિતિમાં પ્રયોગ કરવામાં આવે છે.

MB-138
March-2019
B.A., Sem.-V
CC-301 : Psychology
(Research Methods in Psychology)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (a) Explain the meaning of Research and describe the main steps of Research process. **14**

OR

- (i) Describe the functions of Research. **7**
(ii) Explain the value of understanding research process. **7**

- (b) State whether the following statements are true or false : (attempt any **four**) **4**

- (1) Research is to search with Accuracy.
(2) The two chief types of Research are : Intellectual and Moral.
(3) A scientist poses the question “For whom ?” to understand a natural or social phenomena.
(4) “Research” the term in English means to conduct experiment.
(5) The two chief objectives of Research are : Formal and Informal.
(6) Research is an effort to explain any problem in a scientific and objective way.

2. (a) Describe the origins (sources) of selecting a Research topic. **14**

OR

- (i) Describe the sources of Hypotheses. **7**
(ii) Describe the types of Hypotheses. **7**

- (b) State whether the following statements are **true** or **false** : (attempt any **four**) **4**

- (1) Research begins with a theory.
(2) The topic for Social Research can be selected from problems in social life.
(3) To formulate a Research problem it is essential to critically study similar related forthcoming researches.
(4) It is necessary to clearly define and explain the facts included in the Research.
(5) The anticipation or assumption indicating the relationship between two or more variables is known as theory.
(6) Temporary Hypotheses is for facts which have no concrete evidence.

3. (a) Explain the technique of Non-probability sampling and explain Accidental sampling. 14

OR

- (i) Explain Stratified Random sampling. 7
(ii) Explain Simple Random sampling. 7

- (b) State whether the following statements are **true** or **false** : (attempt any **three**) 3

- (1) Quota sampling is a type of probability sampling.
(2) The mean of population is denoted as \bar{M} .
(3) The Standard Deviation of sample is denoted as σ .
(4) Parameter is the method of measurement used to calculate the average of any characteristic of units of sample.
(5) Statistics is the method of measurement used to calculate the average of any characteristic of each unit of population.

4. (a) Explain the meaning of an experiment and explain the steps of an experiment. 14

OR

- (i) Describe the characteristics of an experiment. 7
(ii) Describe the types of variables. 7

- (b) State whether the following statements are **true** or **false**. (attempt any **three**) 3

- (1) Experiment is an observation in controlled situation.
(2) The variable that gets affected by changes in the independent variable is known as control variable.
(3) Variable is any stimulus which cannot be changed.
(4) Psychology is a science because it uses scientific methods to study behaviour.
(5) An experiment is conducted in an artificial situation in a laboratory.
-